

ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA

Romeo OIȚĂ

Albert PATTERSON

Gl.bg.(r) prof. univ. dr. Constantin ONIȘOR

ÎMPREUNĂ ...
pentru
SECURITATE

BUCUREȘTI
2010

Editura Academiei Oamenilor de Știință din România

Adresa: Splaiul Independenței, nr. 54, sectorul 5, cod 050094
București, România

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OIȚĂ, Romeo/Împreună ... pentru securitate

București: Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, 2010

Bibliogr.

Index

ISBN 978-606-92161-6-3

I. PATTERSON, Albert

II. ONIȘOR, Constantin

Șef de serviciu: ing. Liviu-Mihai SIMA, drd.

Tehnoredactor: George LITEANU

Coperta: George LITEANU

Redactor: prof. Andrei D. PETRESCU, drd.

Documentarist: ing. Ioan BALINT

Copyright © Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2010

CUPRINS

INTRODUCERE	6
Capitolul 1. ALIANȚA NORD-ATLANTICĂ.	
DECALOGUL EVOLUȚIEI ȘI REALITĂȚII REMARCABILE	10
1.1. ADAPTARE LA SCHIMBARE	10
1.2. EVOLUȚIE ȘI RĂZBOI RECE.....	10
1.3. INTRAREA ÎN SECOLUL AL XXI-LEA	11
1.3.1. Noul concept strategic.....	11
1.3.2. Lupta împotriva terorismului internațional	13
1.3.3. Stoparea conflictualității în Balcanii de Vest	14
1.3.4. Supraveghere maritimă în regiunea mediteraneană	16
1.4. PREZENȚA ÎN SPAȚIUL EX-EUROPEAN	16
1.4.1. Cooperare pe termen lung în Irak	16
1.4.2. Sprijinul acordat Uniunii Africane.....	17
1.5. PREOCUPĂRI STRATEGICE DE SECURITATE EUROPEANĂ	17
1.6. COLABORAREA INTERNAȚIONALĂ	18
1.6.1. Parteneriatul pentru pace.....	18
1.6.2. Relații partenoriale cu Rusia și Ucraina	19
1.6.3. Dialogul Mediteranean.....	19
1.6.4. Cooperarea în Orientul Mijlociu	19
1.6.5. Țările de contact și conlucrarea internațională.....	20
1.7. EXTINDEREA NATO.....	21
1.7.1. Politica ușilor deschise în continuă dezvoltare	21
1.7.2. Rigoare și seriozitate pentru statutul de membru	21
1.8. OPERAȚIONALIZARE PERMANENTĂ	22
1.8.1. La amenințări noi, capacități noi.....	22
1.8.2. Vulnerabilități și noi capacități acționale	23
1.8.3. Forța multinațională de Reacție Rapidă	23
1.9. PERFORMAREA MANAGEMENTULUI	23
1.9.1. Management raționalizat	23
1.9.2. Forța managerială și consensul decizional	24
1.9.3. Participare managerială.....	24
1.10. ADAPTABILITATE PERMANENTĂ	25

Capitolul 2. NATO - MEREU ÎN DEVENIRE	26
2.1. PARTENERIAT STRATEGIC EUROATLANTIC	26
2.2. FUNDAMENTE STRATEGICE ALE UNUI NOU PARTENERIAT EUROATLANTIC	27
2.3. O NOUĂ VIGOARE PENTRU NATO?	28
2.4. ORIZONTURI NOI ȘI RELAȚII ÎN SCHIMBARE	33
2.4.1. Analiza de context internațional	33
2.4.2. Parteneriat transatlantic adaptat secolului al XXI-lea	37
2.4.3. Direcții strategice de acțiune	39
2.5. NOI MECANISME ACȚIONALE	42
2.6. ORIENTUL – TEATRUL PERFORMANȚEI NATO	44
2.6.1. Securitatea în spațiul afgano-pakistanez ca prioritate strategică	44
2.6.2. Interes colectiv pentru relații de prietenie cu Rusia	47
2.7. UN NOU NATO?	49
2.7.1. NATO și securitatea internațională	49
2.7.2. NATO în secolul al XXI-lea – particularitățile misiunilor	51
2.7.3. Reperele noului concept strategic	55
2.8. PARTENERIATE STRATEGICE ȘI COOPERĂRI FRUCTUOASE	62
2.8.1. Parteneriat strategic NATO-UE	62
2.8.2. Cooperarea NATO-ONU	66
2.8.3. Parteneriatul pentru pace	67
2.8.4. Dialoguri și inițiative de cooperare	68
2.8.5. Parteneriat global	68
2.8.6. Operaționalizarea abordării exhaustive	69
2.9. REFORME ÎN SPECTRUL MANAGEMENTULUI ȘI FORȚELOR	70
Capitolul 3. SCHIMBĂRI INTERNE PENTRU UN NATO MAI OPERAȚIONAL	81
3.1. FUNCȚIONALITATE SPORITĂ	81
3.2. UNITATEA STRATEGICĂ A ALIANȚEI	82
3.3. COMPETIȚIE STRATEGICĂ	82
3.4. CARACTERUL ȘI FIZIONOMIA ACȚIUNILOR MILITARE	84
3.5. INFLUENȚA ÎNTR-O LUME GLOBALIZATĂ	86
3.6. VIITORUL NATO – IMPLICĂRILE DE SECURITATE ȘI MILITARE	87
Capitolul 4. NATO – IMPLICAȚII ȘI DETERMINĂRI MILITARE	95
4.1. SPRIJINUL ACORDAT EFORTURILOR CONTRAPROLIFERARE	96
4.2. EXECUTAREA DE OPERAȚII DE DESCURAJARE	97

4.3. ASIGURAREA SUPTULUI LOGISTIC MILITAR PENTRU ACTIVITĂȚILE UMANITARE	97
4.4. OPERAȚIA ȘI INTERVENȚIA PENTRU A PREVENI ESCALADAREA CONFLICTELOR	98
4.5. PREGĂTIREA FORȚELOR INTERNE	98
4.6. PREVENIREA ÎNTRERUPERII FLUXULUI DE RESURSE VITALE	99
4.7. PROTECȚIA SISTEMELOR ȘI REȚELELOR C4I	100
4.8. PROTEJAREA INFRASTRUCTURII CRITICE	100
4.9. OPERAȚII COLECTIVE DE APĂRARE DE ANVERGURĂ.....	101
4.10. MINIMIZAREA IMPACTULUI NEGATIV AL TEHNOLOGIILOR DISRUPTIVE	101
4.11. PROTEJAREA ÎN SPECTRUL ELECTROMAGNETIC	102
4.12. ACORDAREA DE AJUTOR AUTORITĂȚILOR CIVILE.....	103
4.13. OPERAȚII EXPEDIȚIONARE ÎN AJUTORUL ASISTENȚEI UMANITARE	104
4.14. SPRIJIN ȘI COOPERARE CU ACTORI MULTIPLI ÎN OPERAȚII MULTINAȚIONALE DE RĂSPUNS LA DEZASTRE NATURALE	104
4.15. CLARIFICAREA REGULILOR DE IMPLICARE ÎN OPERAȚIUNILE ALIANȚEI ...	105
4.16. PROTECȚIA ÎMPOTRIVA AMENINȚĂRILOR ASIMETRICE	105
4.17. OPERAȚII EXPEDIȚIONARE PENTRU A PROTEJA LINIILE DE COMUNICARE	106
4.18. COORDONAREA OPERAȚIILOR ÎNTR-UN CADRU COERENT ȘI MAI CUPRINZĂTOR	107
4.19. PARTENERIATE CU SOCIETĂȚI DE SECURITATE PRIVATĂ.....	107
4.20. FOLOSIREA ADECVATĂ A FORȚEI NELETALE	108
4.21. IDENTIFICAREA NOILOR AMENINȚĂRI DIN AFARA ALIANȚEI.....	108
4.22. ADAPTAREA PROCESELOR DE RECRUTARE MILITARĂ	109
4.23. COOPERAREA CIVILI – MILITARI INTENSĂ.....	110
4.24. MODELAREA SUSȚINUTĂ A MEDIULUI DE SECURITATE	110
4.25. OPERAȚII COERENTE DE INFORMARE	111
4.26. OPERAȚII MILITARE ÎMPOTRIVA ACTORILOR NONSTATALI	111
Capitolul 5. NATO - UN VIITOR DINAMIC ȘI DIVERSIFICAT	112
5.1. ANTICIPAREA STRATEGICĂ	112
5.2. CONCEPTE PE (NE)ÎNȚELESUL TUTUROR.....	114
5.3. MODELAREA DECIZIILOR	115
5.4. CORELAȚIA POLITICĂ-STRATEGIE	117
ÎNCHEIERE	119
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	120
ANEXE	122

INTRODUCERE

Trăim într-o Lume plină de contradicții și incertitudini în care Aliații, americani și nord europeni, au acum relații destul de discordante, deși vremurile cer vigoare și unitate. Relațiile internaționale au nevoie de o nouă orientare și de noi conexiuni. În acest context Parteneriatului euroatlantic trebuie să i se insufflă o realitate nouă și în plus, prin decizii curajoase, are mare nevoie de refacere pentru a suporta și rezolva o gamă mai largă de provocări serioase interne și externe.

În vederea desfășurării cu un nivel înalt de clarificare și perspectivă, în ceea ce privește existența și viitorul NATO, a *Summit*-ului franco-german a celei de a 60-a aniversări, s-au organizat în prealabil multe activități științifice în spațiul euroatlantic. În toamna anului 2008, au avut un real succes patru sesiuni de lucru desfășurate în Statele Unite, în instituții de prestigiu, precum Consiliul Atlantic al Statelor Unite, Centrul de Studii Strategice și Internaționale, Centrul de Politică privind Tehnologia și Securitatea Națională, la Universitatea de Apărare Națională și Centrul pentru Relații Transatlantice.

La Școala de studii Internaționale Avansate a Universității *Johns Hopkins* a fost lansat un proiect privind Noul Concept Strategic NATO, pentru a fi supus dezbaterilor academice și nu numai. Corespunzător importanței și prospectivei problemelor și aspectelor Noului Concept Strategic, asemenea dezbateri au continuat și vor mai continua în forme adecvate și la niveluri diferite, inclusiv naționale.

Proiectul Conceptului Strategic NATO a generat și continuă să o facă cu intensitate, idei și gândiri corespunzătoare noilor realități internaționale despre rolul comunității transatlantice într-un mediu global de securitate aflat în schimbare. În urma dezbaterilor, pe o durată de circa 15 luni, au fost teaurizate multe puncte de vedere asupra viitorului NATO în baza punctelor de vedere pertinente exprimate de funcționari guvernamentali, lideri militari, legiuitori, organizatori, oameni de știință și alți experți de pe ambele maluri ale Atlanticului.

Cele mai strălucitoare manifestări științifice au fost conferințele majore, care au examinat cu mult profesionalism probleme specifice, în colaborare sau găzduite de către ambasadele câtorva țări importante ca membre NATO:

- Ambasada Regală a Olandei și Centrul de Studii Strategice Internaționale pentru Relații Transatlantice, având ca subiect mediul strategic și implicațiile asupra misiunilor Alianței;

- Ambasada Franței și Grupul de Consultanți pe Probleme de Strategie al Consiliului Atlantic, unde dezbaterile s-au concentrat asupra instituțiilor euroatlantice și de securitate internațională și proceselor de transformare;

- La Universitatea Națională de Apărare, împreună cu Ambasada Danemarcei, concentrarea dezbaterilor căzând asupra capacităților acționale;

- Ambasada Republicii Federale Germania și Centrul de Studii Strategice Internaționale, această conferința finală a fost sprijinită și de către Divizia de Diplomatie Publică a NATO și Compania Europeană de Apărare Aeronautică și Spațială, prilej cu care s-a încercat să se pună într-o formă documentară completă păreri și orientările de până atunci.

Toate concluziile, care de fapt au fost numeroase, în alternativă și pline de conținut prospectiv, au dat coloratură specifică Noului Concept Strategic, astfel încât și acum continuă să genereze dezbateri pentru perfecționarea viziunii lui internaționale.

Prin grija unor organizatori și participanți la asemenea activități clarificatoare și prospective am reușit, cu eforturi considerabile, să ne documentăm suficient pentru a încerca să aducem sub formă de lucrare documentară cele mai interesante concepte noi și laborioase idei novatoare, care formalizate pe parcurs au conturat conținutul Noului Concept Strategic NATO.

Trebuie, spunem cu toții: să se reevalueze parteneriatul Nord-Atlantic pentru a-l întări, extinde și eficientiza. Acum, dar pentru o scurtă perioadă de vreme spunem noi, este oportun să se facă acest lucru, care devine o prioritate de top a administrațiilor statelor membre NATO. Împreună, Statele Unite și aliații lor trebuie să se implice reciproc privind apărarea colectivă în cadrul unui spectru mai larg de securitate colectivă.

Lumea și vremurile ei impun deopotrivă europenilor și nord americanilor să își extindă parteneriatul și să aibă o legătură mai bună cu instituțiile lor. Sunt de discutat pentru a promova o nouă viziune asupra Parteneriatului Euro-Atlantic, sprijinită de acțiunile decisive care vor sta la baza Noului Concept în special privind reforma NATO, remodelarea relației SUA-UE și implicarea Alianței și în alte zone cheie de eforturi transatlantice.

Lucrarea noastră documentară și de reflecție internațională are două destinații:

- Să facă cunoscute noile idei privind Conceptul Strategic NATO și să ajute astfel la participarea trasării căilor de schimbare pentru parteneriatul transatlantic;

- Să specifice ulterior și alte puncte de vedere apropiate și recomandări pentru viitorul NATO și chiar privind noile relații parteneriale SUA-UE în secolul al XXI-lea.

Și în viziunea noastră, acum în primul deceniu al noului secol și la 60 de ani după înființare, menirea NATO cu patru obiectivele strategice trebuia să rămână aceeași:

- Să asigure apărarea colectivă a membrilor săi;
- Să dezvolte instituționalizat și responsabil legătura euroatlantică;
- Să ofere un forum preeminent pentru deliberările aliaților cu privire la securitate și strategie;
- Să ofere o pavăză de asigurare pentru ca națiunile europene să poată să își concentreze preocupările legate de securitate în fața provocărilor comune, mai degrabă decât una asupra celeilalte. În general, dar cu prisosință în ultimele decade de ani, Alianța și-a atins scopul și îndeplinit obiectivele, adaptându-se, uneori chiar mai greu, la circumstanțele strategice în schimbare. Nu putem să nu enumerăm măcar cele mai importante obiective îndeplinite de NATO timp de patru decenii de Război Rece și mai ales ulterior:
 - Protejarea occidentală a continentului european de amenințările venite dinspre est;
 - Transformarea relațiilor dintre membrii NATO depășind diviziunile și divergențele generale ale continentului;
 - O strategie militară inițială a NATO pentru a complementa / ajuta apariția dezvoltărilor politice;
 - Preocuparea alături de UE pentru un areal continental întreg, liber și stabil;
 - Intervenția pacificatoare în Balcani, după ezitări, pași greșiți și tragedii umane majore;
 - Aducerea țărilor central-europene și sud-est europene în comunitatea Euro-Atlantică;
 - Extinderea unei viziuni strategice către cei din sud-estul Europei pentru a se pregăti să construiască democrația, economiile de piață și relațiile de pace cu vecinii;
 - Acțiunea în continuare conform viziunii de a include alte democrații de la Marea Baltică până la Marea Neagră.

După atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001, pentru prima dată, NATO a invocat tratatul său de securitate colectivă, Articolul 5 din Tratatul Nord-Atlantic, declarând că atacurile asupra Statelor Unite au fost un atac asupra tuturor națiunilor Alianței. De atunci, NATO s-a implicat în Afganistan și a clădit parteneriate suplimentare pentru a face față amenințării terorismului și evoluției provocărilor față de securitatea Alianței.

În ultimele decenii au apărut provocări noi, față de care națiunile NATO au căutat un nou consens asupra implicării în mediul strategic și asupra unui mod colectiv de abordare, redactând un document de îndrumare denumit Concept Strategic pentru Alianță. Ceea ce surprinde acum este faptul că actualul Concept Strategic al NATO, a fost adoptat în 1999, înainte de:

- Atacurile de la 11 septembrie, de atacurile cu antrax din Statele Unite și atacurile teroriste majore din Europa;
- Disonanța transatlantică cu privire la invadarea Irakului;
- Implicarea Alianței în Afganistan;
- Valurile de extindere a NATO și UE;
- Atacurile cibernetice asupra Estoniei;
- Reapariția unei Rusii impunătoare și a multor altor curente globale.

Apare cu toată evidența că au apărut prea multe schimbări, că acum când NATO intră în a șaptea decadă a existenței sale, să nu se ajungă la un consens asupra unei noi strategii pe termen lung, ce ar trebui să fie o prioritate, nu mai puțin importantă decât succesul operațional în Afganistan. Apreciem că următorul concept strategic trebuie să facă mai mult decât să ofere îndrumare și viziune instituției NATO.

Conceptul Strategic nou, pentru multă vreme de acum în colo, ar trebui să impună Alianței să își asume un rol mai mare, trasându-și viitorul în ceea ce privește securitatea, prosperitatea și libertatea nu numai ale oamenilor și națiunilor sale, ci și ale Lumii întregi, pe bază unui document călăuzitor și de îndrumare formulat sub forma unui Tratat Euroatlantic mai vast.

Această nouă abordare a problemelor NATO și aspectelor tot mai complexe ale securității moderne ar trebui să înceapă odată cu *Summit*-ul NATO din 2010 și să continue ceva vreme. Liderii Alianței ar trebui să își afirme implicarea în ceea ce privește apărarea în contextul provocărilor secolului 21 și să lanseze efortul de a pregăti Tratatul Atlantic care să fie mai mult decât un comunicat, să fie și o practică strategică.

Acceptarea și utilitatea lui ca Tratat Atlantic trebuie să reflecte și să se bazeze pe un consens politic ferm și real între americani, canadieni și aliații lor europeni cu privire la cum va fi structurat și va funcționa parteneriatul lor în anii următori. Supus cunoașterii și dezbaterii generale la nivel național și de alianță el trebuie să furnizeze un conținut clar cu privire la rolurile NATO în spațiul desemnat și în afară, peste hotare.

Ar trebui să fie mai mult decât un concept strategic pentru o instituție internațională, ar trebui să înnoiască, pentru un secol abia început, acordul istoric realizat de către cei din alianța Nord-Atlantică. Un tratat de o asemenea importanță și anvergură poate să ofere și direcționare politică și directive viitoare pentru parteneriatul transatlantic pe ale căror baze să se creeze cadrul pentru un concept strategic mai ambițios, mai concret și mai detaliat, drept îndrumar autorității militare a Alianței cu privire la forța și capacitățile pe care trebuie să le aibă pentru a susține abordarea preconizată.

Capitolul 1. ALIANȚA NORD-ATLANTICĂ. DECALOGUL EVOLUȚIEI ȘI REALITĂȚII REMARCABILE

1.1. ADAPTARE LA SCHIMBARE

În decursul a peste șase decenii de la înființare, atât Alianța cât și Lumea întreagă au evoluat într-o manieră pe care fondatorii NATO și analiștii relațiilor internaționale și ai paradigmelor de securitate nu și-au putut-o imagina. Pe măsură ce mediul strategic a progresat, ritmul transformării NATO a devenit mai alert, abordându-se un spectru tot mai larg de riscuri și amenințări la adresa securității colective. Amenințări mai noi, precum proliferarea armelor de distrugere în masă și terorismul nu cunosc limite, ceea ce înseamnă că NATO trebuie să le facă totuși față și astfel a desfășurat și susține forțe la distanțe mari, precum în Afganistan. Dar lucrurile nu se opresc aici, în paralel, dezvoltă mijloacele și capacitățile necesare pentru a fi în măsură să răspundă la aceste noi cerințe și contribuie totodată la eforturile internaționale pentru a aborda aceste numeroase provocări.

În timp ce natura amenințărilor cu care se confruntă statele membre și modalitatea în care NATO le tratează suferă transformări, este benefic ca liniile principale de cooperare în cadrul Alianței respectă în continuare principiile Tratatului de la Washington. Principiul apărării colective reprezintă în continuare pilonul tratatului de înființare și rămâne un principiu unic și de durată care îi unește membrii ce se angajează să se protejeze unii pe alții. NATO oferă un cadru politico-militar pentru abordarea provocărilor la adresa securității, cadru ce reunește interesele europene și nord-americane și care are drept scop construirea securității bazate pe înțelegere și cooperare în beneficiul generațiilor viitoare.

1.2. EVOLUȚIE ȘI RĂZBOI RECE

În anul 1949, când diferențele ideologice dintre Est și Vest erau din ce în ce mai evidente, 12 țări de pe ambele țărmuri ale Atlanticului au format Organizația Tratatului Atlanticului de Nord cu obiectivul principal – crearea unui pact de asistență reciprocă pentru a combate riscul reprezentat de extinderea controlului exercitat de Uniunea Sovietică în Europa Orientală asupra altor părți ale continentului. În acea perioadă, Europa încă se refăcea după distrugerile cauzate de cel de-al II-lea Război Mondial. Prin angajamentul de a respecta principiul apărării colective, NATO a completat rolul Planului Marshall oferind cadrul pentru menținerea unui mediu stabil necesar dezvoltării democrației și progresului economic. La vremea respectivă s-a apreciat pe bună dreptate că Planul Marshall și NATO erau două jumătăți dintr-un întreg.

La începutul anilor 1950, la izbucnirea războiului din Coreea, s-au confirmat temerile Occidentului vis-à-vis de ambițiile de expansiune ale Uniunii Sovietice și, în consecință, statele membre NATO și-au intensificat eforturile

pentru a dezvolta structurile militare și civile necesare implementării angajamentului lor de apărare colectivă. Odată cu trecerea timpului, tot mai multe state au intrat în Alianță. Prin intermediul Alianței, Europa de Vest și America de Nord au atins un nivel al stabilității fără precedent, punând bazele cooperării economice și integrării europene. La începutul anilor 1990, după terminarea Războiului Rece, Alianța a contribuit activ la depășirea vechii divizări dintre Estul și Vestul Europei prin abordarea foștilor inamici și aplicarea unei strategii de cooperare în domeniul securității regionale și zonale. În timpul Războiului Rece, rolul și obiectivul NATO au fost clar definite prin existența amenințării reprezentate de Uniunea Sovietică. La începutul anilor 1990, Pactul de la Varșovia era dizolvat, iar Uniunea Sovietică în colaps. Odată cu dispariția adversarilor săi tradiționali, unii comentatori au considerat că nu mai era nevoie nici de NATO, iar cheltuielile viitoare pentru apărare și investițiile în forțele armate puteau fi reduse dramatic.

Mulți Aliați ai NATO au început să reducă din cheltuielile pentru apărare, ceea ce era o greșeală. Sfârșitul Războiului Rece îndepărtase amenințarea unei invazii militare, dar instabilitatea din unele părți ale Europei era în creștere. O serie de conflicte regionale, adesea alimentate de tensiuni etnice, au izbucnit în fosta Iugoslavie și în fosta Uniune Sovietică și amenințau să se extindă. Era nevoie acum de noi forme de cooperare politică și militară pentru a menține pacea și stabilitatea în Europa și pentru a preveni escaladarea tensiunilor regionale.

Într-adevăr, NATO s-a angajat în relații instituționalizate cu foștii adversari, creând noi mecanisme de cooperare. De asemenea, a fost supus unor reforme interne majore pentru a adapta structurile și capacitățile militare pentru echiparea membrilor în scopul unor noi sarcini, precum managementul crizelor, menținerea păcii și operațiile de sprijinire a păcii, pe lângă asigurarea abilității lor continue de îndeplinire a rolului fundamental de apărare. Ca răspuns la aceste provocări la adresa securității, NATO nu a rămas doar o Alianță strâns unită cu responsabilități în domeniul apărării colective, ci a devenit și nucleul unui parteneriat al unor țări diferite din punct de vedere cultural, care cooperează îndeaproape în domeniul securității.

1.3. INTRAREA ÎN SECOLUL al XXI-lea

1.3.1. Noul concept strategic

Conceptul Strategic adoptat la *Summit*-ul de la Washington din anul 1999 a descris amenințările viitoare ca fiind „*multidireționale și adesea greu de prevăzut*” și a acordat o atenție deosebită amenințării reprezentate de proliferarea armelor de distrugere în masă, vectorilor purtători și mijloacelor de livrare a acestora. De asemenea, s-a subliniat faptul că interesele de securitate ale Alianței ar putea fi afectate de alte riscuri dintr-un spectru mai larg, precum actele de

terorism, sabotajul și crima organizată, precum și de întreruperea fluxului de resurse vitale. Evenimentele ulterioare au demonstrat cât de prevăzători fuseseră Aliații. În data de 11 septembrie 2001, teroriștii au efectuat cu o brutalitate șocantă atacuri asupra unor obiective din SUA, iar mijloacele folosite pentru realizarea lor au demonstrat vulnerabilitatea societăților democratice și transparente în fața unei noi forme de amenințare asimetrică. În consecință Aliații au invocat Articolul 5 al Tratatului de la Washington, prevederea privind apărarea colectivă a NATO, afirmând astfel că un atac împotriva unuia sau mai multor state reprezenta un atac împotriva tuturor.

Astfel, Alianța a adoptat măsuri pentru sprijinirea Statelor Unite. Aliații au acționat rapid, trimițând în luna octombrie nave în estul Mediteranei care au ancorat și au început operațiuni de căutare a navelor suspecte de activități teroriste. Această desfășurare de forțe continuă și astăzi sub denumirea de Acțiunea pentru Operațiuni Active, care include acum întreaga Mare Mediteraneană. Printre măsurile adoptate se numără și desfășurarea de forțe individuale ale Aliaților în Afganistan pentru a sprijini operațiunile Statelor Unite împotriva rețelei Al-Qaeda – gruparea teroristă responsabilă de atacurile de la 11 septembrie și împotriva talibanilor – regimul care o sprijină.

Din august 2003, Alianța conduce misiunea de menținere a păcii denumită Forța de Asistență în domeniul Securității Internaționale. Experiența de până acum atrage atenția că amenințările la adresa comunității transatlantice în secolul al XXI-lea vor deveni tot mai asimetrice și vor fi sponsorizate mai degrabă de către grupările substatuale decât de armatele naționale. Pentru a le combate, forțele militare ale Aliaților trebuie să fie tot mai ușor de desfășurat, mai mobile și mai eficiente.

În al doilea rând, aceste noi amenințări pot să apară din afara zonei euro-atlantice. Din acest motiv, NATO trebuie să devină o Alianță cu parteneri globali care să recunoască faptul că riscurile trebuie să fie confruntate de oriunde ar apărea.

În al treilea și ultimul rând, Alianța transatlantică trebuie să contribuie la elaborarea unor soluții politice, economice și militare atotcuprinzătoare prin colaborarea cu organizații nonguvernamentale și internaționale, precum Națiunile Unite, Uniunea Europeană și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa. Doar o asemenea strategie va putea ajunge la originile economice, politice și ideologice ale conflictului oriunde s-ar produce și conflictualității în orice împrejurare.

Cu aceste realități trăite, conducerea NATO a inițiat analize periodice a activităților și procedurilor de lucru ale membrilor, care au avut drept rezultat o serie de inițiative aprobate în cadrul unor *summit*-uri succesive ale NATO.

Dintre aceste inițiative strategice menționăm:

- Crearea Forței de Reacție a NATO - o forță avansată din punct de vedere tehnologic, flexibilă, extinsă, interoperațională și sustenabilă incluzând elementele terestre, maritime și aeriene;
- Constituirea unei structuri de comandă militară;
- Extinderea operațiunilor din Afganistan pentru a acoperi întreg cuprinsul țării;
- Angajarea în relații instituționalizate cu țările din Orientul Mijlociu prin Inițiativa de Cooperare de la Istanbul;
- Îmbunătățirea capacităților în zonele cheie pentru operațiuni militare moderne, precum supravegherea strategică terestră și aeriană;
- Adoptarea unui Ghid Politic Complet care să ofere cadrul pentru prioritățile strategice ale Alianței pentru următorii 10-15 ani;
- Oferirea de asistență guvernului Irakului prin instruirea forțelor sale de securitate;
- Extinderea integrării euro-atlantice prin invitarea unor noi membri care să facă parte din Alianță și să participe la programele de parteneriat, astfel încât tot mai multe țări să beneficieze de securitate sporită.

1.3.2. Lupta împotriva terorismului internațional

În perioada imediat următoare după atacurile de la 11 septembrie, Statele Unite au lansat Operațiunea Menținerea Libertății, o operațiune împotriva terorismului în Afganistan, pentru a contracara regimul represiv taliban ca urmare a îngrijorării privind capacitatea de stabilizare a țării de către forțele de securitate afgane. Pe demersuri de legitimitate internațională și acord multilateral, s-a înființat o Forță de Asistență pentru Securitate Internațională (ISAF) pentru a se stabili la Kabul și în împrejurimi. ISAF și Autoritatea Tranzițională Afgană – predecesoarea guvernului național afgan – au negociat un Acord de Tehnică Militară în ianuarie 2002 în care se detaliau responsabilitățile ISAF.

Inițial, ISAF nu a fost o forță a NATO, nici a ONU, ci o coaliție voluntară sub autoritatea Consiliului de Securitate. Țările voluntare conduceau ISAF prin rotație timp de 6 luni (la început Marea Britanie, Turcia, Germania și Olanda). Pe măsură ce aceste misiuni înregistrau progrese, erau totodată încetinite de o lipsă de continuitate până când, în cele din urmă, în august 2003, Alianța și-a asumat conducerea strategică, controlul și coordonarea misiunii, permițând crearea unui sediu permanent al ISAF la Kabul.

Inițial, mandatul ISAF a fost limitat la capitala Kabul și în zonele din împrejurimi, dar treptat și-a extins radial competența pe tot cuprinsul

Afganistanului. Mai întâi s-a extins la nord, la vest, apoi înspre sud și în cele din urmă în estul țării – regiunea cea mai periculoasă și mai volatilă a Afganistanului. Rolul esențial al ISAF este de a ajuta guvernul afgan să-și extindă autoritatea pe tot cuprinsul țării și să-și creeze un mediu de securitate.

Pentru a realiza acest lucru, asistă la dezvoltarea forțelor de securitate afgane prin acțiuni de instruire a armatei și a poliției; identifică nevoia de reconstrucție a edificiilor civile; sprijină guvernul în acțiunea de dezarmare a grupărilor înarmate ilegal și se implică în acțiuni împotriva traficului de droguri și sprijină activitățile de asistență umanitară. De asemenea, încearcă să îmbunătățească interacțiunea dintre entitățile civile și militare și să elaboreze o strategie mai sistematică pentru cooperarea în domeniu.

Pentru a ilustra acest fapt, unele dintre Echipele de Reconstrucție Provincială – mici grupuri formate din civili și militari coordonate de ISAF – participă la proiecte civile desfășurate pe tot cuprinsul țării, precum construirea de școli și orfeline, repararea străzilor, acțiuni de dezarmare, deminare și altele de acest fel.

ISAF desfășoară acțiuni de coordonare îndeaproape cu guvernul național afgan. Dintre acestea reține atenția elaborarea unui Proiect-cadru pentru menținerea relațiilor de cooperare prin parteneriate, care se concentrează pe promovarea reformelor în domeniul apărării, pe construcția instituțiilor din domeniul apărării și interoperabilitatea dintre Armata Națională Afgână și membrii NATO. În plus, un Reprezentant Civil Senior al NATO susține obiectivele politice și militare ale Alianței, lucrând direct cu guvernul afgan și cu alte organizații internaționale și menținând contactul cu statele vecine.

1.3.3. Stoparea conflictualității în Balcanii de Vest

După dezintegrarea fostei Iugoslavii, NATO a intervenit cu forțe militare pentru a stopa conflictul în Bosnia și Herțegovina în anul 1995, în Kosovo în 1999 și în fosta Republică Macedonia în anul 2001. În Bosnia și Herțegovina, Alianța NATO au desfășurat operațiuni aeriene împotriva forțelor bosniace din Serbia în august și septembrie 1995. Această acțiune a ajutat la înclinarea balanței de putere între forțele terestre și au convins conducerea bosniacă să accepte acordul de pace, acord negociat la Dayton, Ohio.

Forțele de menținere a păcii ale NATO au sosit în Bosnia și Herțegovina în decembrie 1995 prin Forța de Implementare (IFOR). Trupelor IFOR le-a urmat Forța de Stabilizare (SFOR), misiune care, 10 ani mai târziu, în decembrie 2005, a fost încheiată cu succes. Mandatul de menținere a păcii a fost apoi preluat de Uniunea Europeană. Intervenția militară a NATO în Kosovo a urmat după un an de escaladare a violențelor și după încălcările repetate de către Belgrad a

rezoluțiilor Consiliului de Securitate al UN, ducând la anihilarea represiunii populației albaneze din Kosovo. În martie 1999, Alianța a decis lansarea unei campanii aeriene împotriva structurilor militare și paramilitare ale guvernului iugoslav responsabil de acțiunile de represiune. S-a ajuns la această hotărâre după ce toate celelalte opțiuni au fost eliminate iar discuțiile pentru realizarea unui acord de pace au eșuat, nereușind să depășească intransigența Belgradului.

Campania aeriană a durat 78 de zile și a avut drept consecință: încetarea tuturor acțiunilor militare ale părților implicate în conflict; retragerea din Kosovo a armatei iugoslave, a poliției și a forțelor paramilitare sârbe; un acord privind staționarea în Kosovo a unei prezențe militare internaționale; un acord privind întoarcerea necondiționată și în siguranță a refugiaților și a persoanelor strămutate și asigurarea că toate părțile implicate doresc să colaboreze pentru un acord politic în Kosovo. Mandatul Forței din Kosovo (KFOR) condusă de NATO rezidă din Acordul Militar-Tehnic semnat de către NATO și comandanții iugoslavi și din Rezoluția Consiliului de Securitate al UN nr. 1244, ambele din iunie 1999.

Meritul KFOR a constat în împiedicarea unor noi ostilități, stabilirea unui mediu sigur și demilitarizarea Armatei de Eliberare a Kosovo. Mai mult, KFOR sprijină acțiunile umanitare internaționale și cooperează cu entitatea civilă internațională, Misiunea interimară de Administrare în Kosovo a UN (UNMIK), pentru a crea un mediu stabil pentru dezvoltarea viitoare a Kosovo.

În urma Declarației de Independență din 17 februarie 2008, NATO a reafirmat menținerea poziției de către KFOR în Kosovo, pe baza Rezoluției Consiliului de Securitate al UN nr. 1244, până când Consiliul de Securitate al UN ia altă hotărâre. Această poziție a fost reiterată de NATO la *Summit*-ul de la București din aprilie 2008. NATO a mai afirmat că KFOR va coopera și va asista Națiunile Unite, Uniunea Europeană și alți actori internaționali, când e necesar, pentru a sprijini dezvoltarea unui Kosovo stabil, democratic, multiethnic și pașnic. În prezent, NATO are în jur de 15.000 de trupe în Kosovo.

În august 2001, președintele fostei Republici Iugoslave a Macedoniei a solicitat sprijinul NATO pentru a dezarma grupurile albaneze etnice care puteau destabiliza țara. NATO a fost de acord, cu condiția ca guvernul să reinstitue anumite drepturi ale minorităților. Reprezentanții comunității etnice albaneze a țării și guvernul au ajuns la un acord politic, care a fost mijlocit de trimiși speciali din diverse organizații internaționale, inclusiv din NATO și din partea Statelor Unite. Acest acord a permis NATO să desfășoare în jur de 3.500 de soldați într-o misiune voluntară de 30 de zile pentru a dezarma grupările de etnie albaneză.

La solicitarea conducerii de la Skopje, trupele NATO au rămas în țară, oferind protecție observatorilor de la Uniunea Europeană și de la Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa până la sfârșitul lunii martie 2003, când

misiunea a fost preluată de către Uniunea Europeană. Aceste inițiative au ajutat la stingerea conflictelor și au pregătit terenul pentru reconciliere și pentru reconstrucția țării. În prezent, KFOR reprezintă singura desfășurare amplă de forțe ale Alianței în Balcani, deși NATO își menține sediile de la Sarajevo și Skopje pentru a sprijini guvernele țării gazdă în reformele din domeniul apărării.

1.3.4. Supraveghere maritimă în regiunea mediteraneană

Lansată după tragicele evenimente de la 11 septembrie, Acțiunea pentru Operațiuni Active este o operațiune de supraveghere maritimă condusă de forțele navale ale NATO, pentru a detecta, anihila și proteja împotriva activităților teroriste din regiunea mediteraneană. Navele NATO au ancorat în regiunea mediteraneană de est și au început să patruleze în zonă din 6 octombrie 2001, la 20 de zile după ce operațiunea a fost inițiată în mod oficial.

Pentru a avea succes, operațiunea a fost extinsă și în Strâmtoarea Gibraltar la începutul anului 2003 și mai apoi în întreaga regiunea mediteraneană un an mai târziu, în martie 2004. Operațiunea este limitată la activități care au legătură cu terorismul, dar are efecte benefice și asupra securității activității economice și comerțului din toată regiunea mediteraneană.

Această regiune este o rută de comerț foarte aglomerată care, printre altele, este utilizată pentru a transporta circa 65% din petrolul și gazele consumate în Europa Occidentală.

Mai mult, NATO a intervenit pentru a salva supraviețuitorii unor incidente precum: platforme petroliere lovite, vase naufragiate și nave distruse. În 2004, Acțiunea pentru Operațiuni Active a sprijinit guvernul grec asigurând securitatea Jocurilor Olimpice și Paraolimpice.

1.4. PREZENȚA ÎN SPAȚIUL EX-EUROPEAN

1.4.1. Cooperare pe termen lung în Irak

NATO are un rol strategic vital pentru un Irak stabil și a sprijinit guvernul irakian prin Misiunea de Instruire în Irak a NATO (NTM-I) începând din anul 2004. NATO și Irak au fost de acord să continue relațiile de cooperare pe termen lung și au oficializat acest lucru prin aprobarea propunerilor pentru un Cadru Structurat de Cooperare.

NATO ajută Irakul să-și furnizeze propria securitate prin instruirea militarilor irakieni din interiorul sau din exteriorul Irakului; prin sprijinirea dezvoltării instituțiilor de securitate ale țării; coordonarea livrării de echipamente donate de statele membre NATO și, în general, prin oferirea de sprijin în vederea reformei din domeniul apărării în Irak. Cooperarea cu Irak s-a desfășurat în conformitate cu Rezoluția Consiliului de Securitate al UN nr. 1546, prin care s-a

solicitat sprijin de la organizațiile internaționale și regionale pentru a satisface nevoile poporului irakian de securitate și stabilitate, precum și ale guvernului irakian, la solicitările ulterioare.

1.4.2. Sprijinul acordat Uniunii Africane

Locuitorii provinciei Darfur din Sudan au fost victimele unui război civil brutal din anul 2003. Conflictul a cauzat o criză umanitară care a condus la uciderea a zeci de mii de oameni și la strămutarea a alte milioane de persoane. La solicitarea Uniunii Africane (AU), NATO a început să acorde sprijin Misiunii AU în Sudan din luna iulie 2005 până la terminarea misiunii la 31 decembrie 2007.

Când această misiune a căpătat un caracter hibrid UN-AU în ianuarie 2008, NATO și-a exprimat deschiderea către alte solicitări ulterioare de sprijin. În iunie 2007, NATO a fost de acord în principiu cu o solicitare venită din partea AU de a furniza sprijin strategic pentru desfășurarea trupelor sale în scopul unei misiuni în Somalia (AMISOM).

Țara ducea lipsă de o guvernare eficientă încă din 1991 și suferea de ani de zile în urma luptelor dintre bandele rivale, precum și din cauza foametei și a bolilor. NATO mai oferă sprijin și pentru construirea de clădiri pentru facilitățile de menținere a păcii pe termen lung ale AU, în special pentru Forța Africană de Stabilizare, tot la solicitarea AU.

Pentru a asigura o eficiență și sinergie maximă, asistența acordată de NATO se conformează și coordonează cu alte organizații internaționale – în principal Națiunile Unite și Uniunea Europeană – ca și cu parteneri bilaterali.

1.5. PREOCUPĂRI STRATEGICE DE SECURITATE EUROPEANĂ

Sfera de preocupări strategice ale NATO se concentrează inevitabil pe diplomația la nivel înalt, *summit*-urile Alianței și campaniile militare. Cu toate acestea, majoritatea activităților Alianței se desfășoară departe de ochii presei. NATO este implicată, în mod regulat, într-o serie de proiecte pentru îmbunătățirea mediului de securitate european.

Aceste proiecte includ sprijinirea reformelor militare din Europa de Est, elaborarea programelor de respecializare a foștilor ofițeri militari pentru viața civilă și acordarea de asistență pentru deminare și dispunerea depozitelor vechi de muniții.

În plus, NATO se implică activ în coordonarea acțiunilor de ajutor umanitar. În 1999, s-a deschis Centrul Euro-Atlantic de Coordonare a Acțiunilor de Ajutorare în urma Dezastrelor (EADRCC) prin care se coordonează asistența de urgență și umanitară din partea NATO și a țărilor partenere în eventualitatea unor dezastre naturale sau umane.

De exemplu, NATO a oferit ajutor victimelor inundațiilor în urma uraganului Katrina din Statele Unite în septembrie 2005. O lună mai târziu, un cutremur devastator în Pakistan a lăsat în urmă 73.000 de persoane decedate și alte 4 milioane fără locuințe.

Consiliul Nord-Atlantic a aprobat extinderea ajutorului acordat prin EADRCC. În numeroase ocazii, EADRCC a mobilizat resurse pentru a veni în ajutor țărilor din regiunea euro-atlantică care fuseseră afectate de inundații, incendii ale pădurilor sau cutremure. NATO are un program științific care finanțează cooperarea practică privind chestiunile de securitate în domeniul științei civile, mediului și tehnologiei.

Programul Științific pentru Pace și Securitate al NATO (SPS) dorește să elaboreze recomandările și soluțiile tangibile pentru o varietate de probleme, încercând să răspundă necesităților specifice ale participanților.

Oamenii de știință din țările membre NATO, Parteneri și ale Dialogului Mediteranean participă la aceste activități, ce contribuie efectiv la securitatea generală prin facilitarea colaborării, creării de rețele și construirii de capacități.

1.6. COLABORAREA INTERNAȚIONALĂ

1.6.1. Parteneriatul pentru pace

De la sfârșitul Războiului Rece, NATO a avut o serie de inițiative pentru consolidarea dialogului, construirea încrederii și cooperare. A creat relații cu foștii adversari, precum și cu statele europene, cu statele vecine din regiunea mediteraneană și cu cele din Orientul Mijlociu. Un pas în această direcție l-a reprezentat înființarea Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică în anul 1991. De când a fost redenumit Consiliul de Parteneriat Euro-Atlantic, acesta a devenit principalul forum de consultări și cooperare între NATO și statele nemembre din zona euro-atlantică.

În 1994, NATO a introdus o inițiativă cunoscută sub denumirea de Parteneriatul pentru Pace (PfP). Acesta este un program destinat asistării țărilor participante în restructurarea forțelor lor armate pentru a le permite să joace un rol corespunzător într-o societate democratică și să participe la operațiunile de menținere a păcii ale NATO. Totodată, oferă oportunități pentru cooperarea practică în domenii diferite, permițând fiecărei țări partener să-și dozeze participarea potrivit necesităților specifice de securitate și intereselor lor.

Amploarea și paleta activităților este imensă, acoperind domenii precum reforma în domeniul apărării, menținerea păcii, planificarea civilă de urgență, cooperarea în domeniul științei, educației și instruirii, cât și distrugerea în siguranță a munițiilor, a armelor de calibru mic și a armelor ușoare.

1.6.2. Relații parteneriale cu Rusia și Ucraina

Federația Rusă și Ucraina s-au numărat printre numeroasele țări care s-au angajat în activități de parteneriat cu NATO încă de la început. În 1997, cooperarea a devenit mai formală o dată cu semnarea acordurilor bilaterale între fiecare din aceste țări și NATO.

Consiliul Comun Permanent NATO-Rusia și Comisia NATO-Ucraina au fost create pentru a facilita consultările regulate și discuțiile referitoare la securitate și pentru a dezvolta relații practice de cooperare într-o gamă largă de domenii.

De atunci, după atacurile teroriste de la 11 septembrie, care au demonstrat necesitatea unei acțiuni comune la nivel internațional pentru a aborda noile amenințări la adresa securității, Alianței și Rusia au dezvoltat o relație mai strânsă și mai profundă.

În 2002, acestea au creat Consiliul NATO – Rusia (NRC), prezidat de către Secretarul General, în care toate țările NRC participă în egală măsură iar deciziile sunt luate în consens, Consiliu care a înlocuit Consiliul Comun Permanent NATO – Rusia. NRC a identificat lupta împotriva terorismului, managementul crizelor și neproliferarea armelor de distrugere în masă ca fiind zonele-cheie pentru cooperare.

Relația NATO-Ucraina s-a aprofundat de-a lungul anilor. Un aspect important îl reprezintă sprijinul acordat de NATO și Alianți pentru eforturile de reformare depuse de Ucraina, mai ales în domeniul apărării și securității. Aceste reforme sunt vitale pentru dezvoltarea democratică a țării și pentru realizarea scopului său de a se integra mai mult în structurile euro-atlantice.

În 2005 a fost inițiat un Dialog intens cu Ucraina privind aspirațiile sale pentru obținerea statutului de membru și reformele necesare în acest sens. În 2008, membrii NATO au fost de acord ca Ucraina să devină membru al NATO în viitor.

1.6.3. Dialogul Mediteranean

Inițiativa PfP a fost completată de inițierea în anul 1995 a unui Dialog cu șase țări – Egipt, Israel, Iordania, Mauritania, Maroc și Tunisia – din regiunea mediteraneană. Programul, căruia i s-a alăturat și Algeria în 2000, are drept obiectiv crearea unor bune relații și îmbunătățirea unei înțelegeri reciproce cu țările din regiunea mediteraneană, precum și promovarea securității și stabilității regionale. În 2004, Dialogul s-a transformat într-un adevărat parteneriat pentru a promova relații mai bune de cooperare prin asistența în domeniul reformei apărării, cooperarea în domeniul securității frontierelor, măsurilor de ameliorare a interoperabilității și altele. Noul parteneriat s-a concentrat și pe lupta antiterorism.

Unele țări implicate în Dialog au contribuit cu trupe la operațiunile de menținere a păcii ale NATO în Balcani și s-au oferit să sprijine Acțiunea de Operațiuni Active.

1.6.4. Cooperarea în Orientul Mijlociu

Lansarea Inițiativei de Cooperare de la Istanbul (ICI) în anul 2004 a demonstrat deschiderea Alianței către cooptarea țărilor din Orientul Mijlociu care nu s-au implicat încă în Dialogul Mediteranean. Inițiativa dorește să promoveze cooperarea bilaterală cu țările interesate din regiune în domenii precum lupta antiterorism, managementul crizelor, planificarea civilă de urgență și controlul frontierelor. În prezent, Bahrain, Qatar, Kuwait și Emiratele Arabe Unite au aderat la această inițiativă.

1.6.5. Țările de contact și conclucrarea internațională

Dat fiind faptul că amenințările la adresa securității devin tot mai imprevedibile ca natură, amploare și origine, NATO și-a extins parteneriatele. Aceasta a apelat la partenerii globali pentru a o ajuta să abordeze pericolele la nivel mondial care au apărut de la începutul acestui secol. Aceste așa-zise „țări de contact”, care nu sunt nici membre nici parteneri ai Alianței, includ state, precum: Japonia, Noua Zeelandă, Australia și Coreea de Sud.

NATO s-a angajat și în relații cu alte organizații internaționale care au un rol complementar în promovarea păcii și securității. În contextul operațiunilor de menținere a păcii și managementului crizelor, NATO lucrează cu organizații care posedă instrumentele necesare pentru a asigura pacea pe termen lung prin dezvoltarea politică, economică și socială.

Aceste organizații includ: Națiunile Unite, Uniunea Europeană, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, ca și alte instituții, precum: EUROCONTROL și Comitetul Internațional al Crucii Roșii.

Pe lângă aceste legături instituționale, relația transatlantică dintre membrii europeni ai NATO și Statele Unite face ca relațiile Alianței cu Uniunea Europeană să fie mai deosebită. Ca orice relație constructivă, aceasta a evoluat pe măsură ce circumstanțele externe s-au modificat. Fără să mai trecem în revistă istoria relațiilor transatlantice de la sfârșitul celui de-al II-lea Război Mondial, este important de subliniat faptul că statele europene membre NATO au fost foarte dependente de Statele Unite în perioada imediat următoare după război, atât în ceea ce privește securitatea cât și dezvoltarea economică.

În anii care au urmat, Europa a devenit mai puternică și mai unită. Uniunea Europeană a început să dezvolte o politică externă și de securitate comună la începutul anilor 1990 și Europa se poziționează tot mai mult în calitate de actor important în domeniul afacerilor internaționale. În decembrie 1999, Uniunea Europeană a decis să-și dezvolte capacitatea de a prelua sarcini în domeniul

managementului crizelor și a făcut pași importanți pentru crearea structurilor politice și militare solicitate.

Acest lucru a pregătit terenul pentru ca Uniunea Europeană să preia două dintre misiunile NATO în Balcani, câțiva ani mai târziu. Acest proces a fost facilitat prin aranjamentele *Berlin Plus*, permițând Uniunii Europene să aibă acces la capacitățile NATO pentru operațiunile desfășurate de UE atunci când nu se implică NATO.

În prezent, acest lucru reprezintă fundamentul relației de cooperare dintre Uniunea Europeană și NATO, conducând la preluarea misiunii NATO de către fosta Republică Macedoneană a Iugoslaviei a la sfârșitul lunii martie 2003 și de către Bosnia și Herțegovina în decembrie 2004.

1.7. EXTINDEREA NATO

1.7.1. Politica ușilor deschise în continuă dezvoltare

Într-o etapă relativ timpurie, membrii fondatori ai Alianței – Belgia, Canada, Danemarca, Franța, Irlanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Norvegia, Portugalia, Marea Britanie și Statele Unite, au extins lista statelor membre ale Organizației pentru a include Grecia și Turcia (1952) și Germania (1955). Câțiva zeci de ani mai târziu, a aderat și Spania, în anul 1982.

Următoarea extindere a avut loc după terminarea Războiului Rece, când o serie de țări din Europa Centrală au hotărât că interesele lor viitoare de securitate vor fi satisfăcute cel mai bine prin aderarea la NATO și și-au exprimat intenția de a deveni membre. Trei state foste Partenere – Republica Cehă, Ungaria și Polonia – au devenit membre în martie 1999, numărul țărilor membre crescând la 19.

La sfârșitul lunii martie 2004 a avut loc ceea ce numim cel mai mare val de extindere a NATO, alte 7 țări – Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, România, Slovacia și Slovenia – devenind membre ale Alianței. Mai recent, în iulie 2008, Albania și Croația au semnat Protocoalele de Aderare.

Fosta Republică Macedoneană a Iugoslaviei va fi invitată să adere la Organizație cât mai curând, odată ce problema denumirii țării va fi rezolvată. Ușile NATO rămân deschise. Dialoguri intense au loc cu Georgia și Ucraina privind aspirațiile de aderare ale acestor țări și reformele necesare aderării. În 2008, liderii Alianței au fost de acord ca cele două țări să devină membri NATO în viitor.

1.7.2. Rigoare și seriozitate pentru statutul de membru

Cei 7 membri care au intrat în NATO în anul 2004 și cei care au aderat după această dată au beneficiat de un Plan de Acțiune pentru Statutul de Membru care a intrat în vigoare în anul 1999 pentru a ajuta țările Partenere interesate să se

pregătească pentru obținerea statutului de membru. Planul oferă membrilor aspiranți sfaturi practice și asistență specializată.

În schimb, se așteaptă ca membrii aspiranți să îndeplinească anumite cerințe esențiale, incluzând un sistem politic democratic funcțional care să se bazeze pe economia de piață, tratamentul corect al minorităților, angajamentul de rezolvare pașnică a disputelor cu vecinii, abilitatea și voința de a aduce o contribuție militară în cadrul Alianței, precum și angajamentul pentru un control democratic al forțelor lor armate.

Participarea la acest plan nu oferă nici o garanție a obținerii statutului de viitor membru, dar ajută statele să-și adapteze forțele armate și să se pregătească pentru obligațiile și responsabilitățile pe care le incumbă statutul de membru al Alianței.

NATO nu se ocupă cu recrutarea de noi membri, dar Aliații sunt interesați să ia în considerare solicitările de obținere a statutului de membru din partea țărilor democratice, care împărtășesc valorile Alianței și care ar putea contribui la obiectivele fundamentale ale acesteia.

Conducerea NATO a evidențiat faptul că extinderea Alianței nu reprezintă un scop în sine, ci un mijloc de a extinde securitatea NATO și de a oferi mai multă stabilitate Europei.

Procesul de extindere ajută la anihilarea conflictelor, deoarece însăși perspectiva statutului de membru reprezintă un stimulent pentru membrii aspiranți de a-și rezolva disputele cu vecinii lor și de a-și accelera reformele și procesul de democratizare. Mai mult, noii membri ar trebui nu numai să beneficieze de pe urma obținerii acestui statut, ci și să poată contribui la securitatea tuturor statelor membre. Cu alte cuvinte, aceștia trebuie să fie atât furnizori, cât și consumatori de securitate.

1.8. OPERAȚIONALIZARE PERMANENTĂ

1.8.1. La amenințări noi, capacități noi

Provocările la adresa securității cu care se confruntă societatea noastră de azi forțe bine echipate și structuri specializate care să se ocupe de amenințări precum terorismul, răspândirea armelor de distrugere în masă și instabilitatea ce derivă din situațiile în care se află statele subdezvoltate.

La începutul anilor 1990, NATO începuse deja să-și revizuiască capacitățile militare în scopul transformării formațiilor statice din timpul Războiului Rece în forțe mai mobile necesare operațiunilor de management al crizelor.

Evenimentele din 11 septembrie au accelerat acest proces. La *Summit*-ul de la Praga, în anul 2002, liderii NATO au introdus reforme majore pentru a

remodela drastic capacitățile militare. Aceștia au identificat domenii specifice ce necesitau îmbunătățiri, au creat Forța de Reacție a NATO și au raționalizat structura de comandă militară, într-un efort de a ameliora capacitatea de răspuns la diversele tipuri de amenințări la adresa securității, fie din interiorul zonei euro-atlantice, fie din exteriorul acesteia.

1.8.2. Vulnerabilități și noi capacități acționale

La Praga, au fost identificate 8 arii specifice care prezentau vulnerabilități ce trebuiau soluționate cât mai rapid. Acestea au inclus domenii precum: raidurile strategice aeriene sau maritime, apărarea chimică, biologică, radiologică și nucleară și supravegherea aeriană. Aliații s-au angajat să achiziționeze aceste capacități, fundamentale pentru ca Alianța să poată răspunde în fața noilor tipuri de amenințări. De la *Summit*-ul de la Praga NATO a explorat alte zone care necesită a fi modernizate, mai ales în domeniul apărării împotriva terorismului.

1.8.3. Forța multinațională de Reacție Rapidă

Scopul Forței de Reacție a NATO (NRC) este de a permite furnizarea unei capacități de reacție rapidă la diversele tipuri de situații de criză survenite în toată lumea, acționând ca o forță în primă fază ce poate fi întărită într-o etapă ulterioară de trupe suplimentare. Având o bază ce poate fi suplimentată dacă este necesar, aceasta reprezintă o forță multinațională ce include componente terestre, aeriene, maritime și forțe speciale care se pot pune în mișcare în timp de 5 zile de la solicitare și care pot susține operațiuni de 30 de zile sau chiar mai mult, dacă sunt realimentate. Forța multinațională de reacție rapidă (o parte) s-a desfășurat deja cu mult entuziasm și succes în Statele Unite după ce uraganul Katrina a lovit orașul New Orleans și zona învecinată în septembrie 2005.

Același lucru s-a întâmplat și în Pakistan, după cutremurul devastator din 8 octombrie 2005. Pe lângă capacitatea sa de răspuns și forța de desfășurare, NRF reprezintă practic vârful de lance al eforturilor de transformare a NATO.

Aceasta instruește personal pentru a acționa într-un mediu foarte sensibil, utilizând tehnologii de urgență într-un context multinațional. Prin acest tip de instruire trece fiecare dintre participanți, fiind un catalizator pentru schimbare în cadrul forțelor naționale și multinaționale.

1.9. PERFORMAREA MANAGEMENTULUI

1.9.1. Management raționalizat

Adaptându-se la mediul de securitate de după Războiul Rece, NATO și-a revizuit structura de comandă militară pentru a sprijini forțe mai puține, mai flexibile și mobile. A fost redus numărul de centre de comandă și a atribuit rolul de coordonare a eforturilor de transformare a NATO comandamentului strategic al

Statelor Unite, Comandamentul de Transformare a Alianței (anterior Centrul de Comandă al Alianței). Centrul European de Comandă Strategică a fost însărcinat cu toate operațiunile NATO și este cunoscut acum sub denumirea de Centrul de Comandă a Operațiunilor Alianței. Raționalizarea structurii de comandă militară este un proces continuu, revizuit de NATO în mod regulat.

1.9.2. Forța managerială și consensul decizional

Una dintre rațiunile durabilității Alianței este reprezentată de procesul de luare a deciziilor în consens. Drept urmare, înainte de luarea oricărei decizii importante au loc consultări și discuții interactive. Deși acest sistem poate să pară greoi și încet pentru un observator din exterior, are două mari avantaje.

În primul rând, sunt respectate suveranitatea și independența fiecărui stat membru. În al doilea rând, când se ajunge la o hotărâre, aceasta este susținută de toate statele membre care se angajează să o implementeze.

În unele situații, nu există consens, cum s-a întâmplat în primăvara anului 2003, când țările au avut estimări diferite ale amenințării reprezentate de regimul lui Saddam Hussein în Irak.

Deși pozițiile diferite presupun că Alianții nu vor fi mereu de acord în ceea ce privește acțiunile necesare, scopul NATO este de a facilita consultările și discuțiile dintre aceștia astfel încât să se ajungă la un consens ori de câte ori este posibil.

1.9.3. Participare managerială

Cei mai importanți actori în NATO sunt chiar țările membre care formează Organizație în sine. Acestea sunt reprezentate la fiecare nivel. Din acest motiv, în cadrul sediului central de la Bruxelles, fiecare țară are un reprezentant permanent cu gradul de ambasador, sprijinit de o delegație națională ce include personal diplomatic și consilieri de apărare, care fie participă ei înșiși la întruniri, fie se asigură că la acestea iau parte experții naționali.

Principalul organism de decizie politic în NATO este Consiliul Nord-Atlantic care se întrunește la nivel de ambasador în fiecare săptămână.

În cadrul Consiliului mai au loc întâlniri regulate la nivel de miniștri de externe, miniștri ai apărării și, din când în când, șefi de stat și guvern. Consiliul Nord-Atlantic, împreună cu două organisme cu atribuții în domeniul apărării – Comitetul de Planificare a Apărării și Grupul de Planificare Nucleară – sunt în fruntea unui sistem complex de comitete.

În cadrul acestui sistem, Comitetul Militar este responsabil cu furnizarea de consiliere militară către cele trei organisme principale și de asistență în chestiuni militare pentru comandamentele strategice.

Drept urmare, are un statut special în calitate de autoritate militară de bază a NATO.

NATO are un Secretar General numit pe o perioadă de 4 ani. Acesta este un demnitar internațional din una dintre țările membre.

Secretarul General prezidează întâlnirile Consiliului Nord-Atlantic și ale altor organisme importante ale NATO și ajută la construirea consensului între membrii săi. În îndeplinirea atribuțiilor care îi revin, el este ajutat de experți internaționali și de oficiali din toate țările NATO.

NATO nu dispune de forțe armate proprii. Majoritatea forțelor de care dispune rămân sub control și comandă la nivel național până li se atribuie sarcini de către țările membre, sarcini care țin de domeniul apărării colective până la noi misiuni, precum menținerea păcii.

Pe scurt, NATO este un forum care reunește țări pregătite să-și integreze forțele și să se implice în activități multinaționale pe o perioadă determinată.

Structurile sale militare și politice se ocupă de planificarea preventivă necesară îndeplinirii atribuțiilor de către forțele naționale, cât și de aranjamentele organizatorice pentru activitățile comune de comandă, control, instruire și exercițiu.

1.10. ADAPTABILITATE PERMANENTĂ

Inițial o creație a perioadei Războiului Rece, Alianța și-a asumat angajamente noi fundamentale de la încetarea divizării Europei. Aceasta s-a deschis către Europa de Est, primind noi membri și creând o rețea de parteneriate care se întinde până în Asia Centrală.

De asemenea, s-a angajat în operațiunile de management al crizelor pentru a stopa violența cauzată de conflictele etnice și regionale din Europa și, mai recent, de dincolo de zona euro-atlantică. Perioada de după terminarea Războiului Rece s-a dovedit a fi un mediu de securitate mai complex – o tendință care pare să continue în secolul al XXI-lea. Conceptul Strategic al Alianței, aprobat în 1999, a anticipat multe dintre amenințările și provocările cu care se confruntă noul mediu de securitate. De la atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, Alianța și-a reorientat eforturile pentru a le adapta la realitatea amenințărilor asimetrice. Ea adoptă o abordare mai complexă și ambițioasă a securității prin extinderea și aprofundarea parteneriatelor, modernizarea forțelor de care dispune și furnizarea de sprijin în zonele aflate în situații de criză care sunt noi pentru Organizație.

În concluzie, Organizația își accelerează procesul de transformare pentru a crea noi legături politice și capacități operaționale mai puternice pentru a reacționa într-o lume tot mai globalizată.

Capitolul 2. NATO - MEREU ÎN DEVENIRE

2.1. PARTENERIAT STRATEGIC EUROATLANTIC

Problematika principală pentru NATO în viitor trebuie să cerceteze în vederea găsirii de întrebări corecte, idei și concepții noi despre rolul organizației transatlantice într-un mediu global de securitate aflat în schimbare. O analiză pertinentă vizează caracteristicile mediului internațional și implicațiile în misiunile mai noi și mai consacrate pentru Alianță, instituțiile implicate și procesele dominante, regândirea și reforma relației sau parteneriatul americano-european (SUA-UE).

În demersul nostru apare cu claritate necesitatea unui parteneriat atlantic mai eficient și bazat pe câteva principii de bază, cum ar fi rigoare și unitate, decizii curajoase, funcționalitate în condiții de provocări serioase interne și externe. Aceste probleme trebuie să țină capul de afiș al managementului strategic al statelor aliate, să genereze reciprocitate privind apărarea într-un spectru mai larg de securitate colectivă.

Părerea unanimă este că trebuie extins parteneriatul printr-o mai bună legătură cu instituțiile naționale și colective pentru a promova o nouă viziune, sprijinită și de acțiuni decisive care vor reforma NATO, relația SUA-UE și alte zone cheie de interes transatlantice. Concret, sunt de fapt trei scopuri: aspirația la găsirea și trasarea căii de schimbare pentru parteneriatul transatlantic, specificarea recomandărilor pentru viitorul NATO și îmbunătățirea parteneriatului SUA-UE.

Și acum, după un deceniu din secolul al XXI-lea, scopul NATO trebuie să rămână același – apărarea colectivă a membrilor săi, instituționalizarea legăturii transatlantice și un forum preeminent pentru deliberările aliaților cu privire la securitatea națională, colectivă și comună.

Rezultatele obținute în evoluția sa se văd în unitatea continental-europeană, în dezvoltarea UE, în participarea substanțială la securitatea internațională, în parteneriatele de securitate și adaptarea permanentă la noile amenințări și provocări. Este meritoriu că de fiecare dată când au apărut provocări noi, națiunile NATO au căutat un nou consens asupra schimbării mediului strategic și asupra unui mod colectiv de abordare, redactând un document de îndrumare denumit „Concept strategic” pentru Alianță.

Acum, suntem de părere că ar trebui un consens asupra unei noi strategii pe termen lung, care așa cum se apreciază în America ar trebui să fie prioritară și nu mai puțin importantă decât succesul operațional în Afganistan. Acest nou concept strategic trebuie să fie altceva față de celelalte: de la îndrumarea instituției NATO, să-și asume prin conținut forma unui Tratat Atlantic perfecționat și mai vast, ce să reflecte un consens politic ferm și real între americani, canadieni și aliații lor

europeni cu privire la cum va funcționa parteneriatul lor în anii următori, atât în spațiul euroatlantic cât și în Lume, devenind astfel un nou acord istoric.

2.2. FUNDAMENTE STRATEGICE ALE UNUI NOU PARTENERIAT EUROATLANTIC

Aspirațiile pentru un nou parteneriat euroatlantic se va realiza pe baza principiilor normelor, regulilor și procedurilor acumulate și consacrate timp de câteva decenii, care formează un adevărat *acquis Atlantique* care pot deveni așteptările de bază pe care le avem de la noi înșine și unii de la ceilalți.

În ultimele decenii realizările la nivel NATO au făcut ca relația transatlantică să fie un parteneriat de transformare a Lumii. S-au atins obiective pe care nici un membru nu le-ar fi putut atinge singuri și acest lucru face ca parteneriatul să iasă mult în evidență când se realizează acordul, devenind astfel și de obicei centrul oricărei coaliții globale eficiente. Cu toate că parteneriatul este la fel de vital ca și până acum, se impune totuși să se concentreze pe o agendă nouă. Mediul strategic de astăzi este dinamic, complex și imprevizibil. Cele două continente partenieriale se confruntă încă cu amenințarea terorismului și păstrează un potențialul de conflict între marile state, la care se adaugă o gamă diversă de provocări atipice care solicită în continuare urgent atenția.

Specific situației în perspectivă este faptul că aceste provocări cer susținerea angajamentului de apărare reciprocă într-un spectru mult mai larg de securitate, pentru care este necesar să ne re poziționăm instituțiile și mecanismele cheie, în special să îmbunătățim parteneriatele și legăturile cu partenerii.

Analizele în materie de parteneriate evidențiază câteva priorități strategice pentru aliați de pe cele două continente:

- Luarea în atenție a provocărilor economice imediate concomitent cu orientarea dezvoltării pentru viitor;
- Edificarea unei reziliențe transatlantice pentru a proteja legăturile și, deopotrivă, pilonii securității și apărării;
- Să se creeze capacități și abilități pentru abordarea întregii game de provocări cu care ne confruntăm privind securitatea modernă euroatlantică;
- Întărirea fizionomiei europene cu funcționalitate de întreg, liberă și suficient de determinată;
- Participarea la eforturile transatlantice și nu numai pentru a păstra o planetă curată și atractivă.

Aprecierile europene și americane în această privință a priorităților sunt aproximativ aceleași și anume că pentru această agendă, NATO este indispensabil dar nu și suficient. Sunt necesare noi reglementări-cadru între SUA-EU pentru asistență reciprocă și inovații instituționale.

Dezbaterile privind viziunile asupra unui parteneriat mai eficient și mult mai rezistent vor fi controversate dacă aliații nu se va reuși o intensificare a reprimării terorismului acolo unde el se pregătește de acțiune, adică în zonele de graniță ale Afganistanului și Pakistanului. Orice tergiversare ori eșec face din acel teatru de confruntare un calvar pentru aliați și parteneri, iar credibilitatea NATO este în pericol de a se distruge iremediabil.

În această privință credem că este necesar să se revadă tripticul: amenințări, obiective proprii și strategii acționale. Amenințările teroriste asupra SUA și Europa legate direct de zona de graniță dintre Afganistan și Pakistan sunt cel mai imediat și acut pericol pentru securitatea transatlantică de astăzi. Obiectivul forțelor NATO din teatru este acela de a preveni orice atacuri și asigurarea că această regiune nu va mai fi niciodată baza unor astfel de amenințări. Strategia acțională trebuie să fie determinată mai bine de componente deosebite, precum: înțelegerea implicării NATO în Afganistan prin invocarea clauzei de apărare colectivă a articolului 5 (din data de 12 septembrie 2001), o coordonare internațională integrată mai eficientă pentru prioritățile afgane, combinată cu implicarea politică a liderilor locali și pe baza unei abordări mai vaste, într-o regiune mai mare de stabilitate în Pakistan și nu numai.

Fundamental pentru Alianță trebuie să rămână relațiile cu Federația Rusă pentru care este nevoie de mai multă implicare reciprocă și rezolvări de comun acord, obținându-se astfel mai multă coerență și eficiența partenerială. În acest scop ar trebui să se conceapă o strategie cu două concepții:

- Stabilirea în termeni concreți, a potențialelor beneficii reciproce pe baza unor relații mai productive;
- Clarificarea faptului că aceste relații nu pot avea ca bază sferile de influență, ci mai degrabă respectarea legilor internaționale, a Cartei ONU și a principiilor Helsinki.

2.3. O NOUĂ VIGOARE PENTRU NATO?

Această întrebare de esență este justificată întrucât sunt multe aprecieri pertinente precum că NATO rămâne indispensabil și suficient, dar trebuie să vrea și să poată mai mult euroatlantic și în Lume. Pentru această nouă solicitare existențială a Alianței sunt necesare:

- Un echilibru mai bun între misiunile interne și cele externe;
- Sporirea suficienței pentru provocările de securitate actuale și viitoare;
- Extinderea misiunilor și îmbunătățirea legăturilor cu partenerii;
- Să fie mai flexibil, fiind pregătit pentru rolul de actor principal, să joace un rol de sprijin sau pur și simplu să se alăture unui ansamblu mai amplu.

Pe baza acestor noi cerințe și exigențe cu certitudine lucrurile cer schimbare

și nu în orice fel, ci una structural-funcțională. Securitatea modernă, care este tot mai mult invocată în acest deceniu al secolului al XXI-lea, presupune niște cerințe și exigențe doctrinare, operaționale și acționale, în condițiile în care NATO este mai angajat ca niciodată, dar mulți percep o anumită dezorientare la nivelul managementului colectiv. Credem că este necesar un nou consens cu privire la provocările față de securitatea colectivă și rolul Alianței în a le identifica, defini și rezolva.

Pentru aceste cerințe și exigențe NATO este cazul să fie:

- Mai performant, nu doar mai mare;
- Flexibil și adaptabil pentru a transforma scopul său de până acum în rațiunea sa strategică de a exista;
- Mai atractiv și convingător pentru a fi înțeles și susținut de către parlamentele naționale și opinia publică;
- Maleabil în a schimba natura capacităților sale și modul în care își generează și desfășoară forțele;
- Mai ferm privind modul în care ia decizii;
- Mai transparent în modul în care cheltuiește banii;
- Mai cooperant în modul de lucru cu alții.

Pentru ceea ce trebuie să fie NATO în spațiul euroatlantic și în Lume este nevoie de echilibru între misiunile sale interne și cele externe. În acest prim deceniu, Alianța a fost condusă după principiul managerial “în afara zonei sau în afara activității”, acum conducând operațiuni în afara zonei și desfășoară încă multe activități interne.

Apreciem ca fiind proporționale, dar numai ca număr și conexe misiunile interne și externe ale NATO. Misiunile interne vizează: menținerea descurajării și apărării; susținerea eforturilor de consolidare a rezistenței sociale la amenințările adresate Alianței; contribuția la păstrarea întreagă, liberă și în pace a Europei. Cele externe au drept obiective: să prevină și să reacționeze oportun la crize, să participe la operațiuni de stabilizare și să îmbunătățească relațiile cu partenerii globali pentru a acoperi o gamă mai largă de misiuni și capacități.

Specific Alianței rămân cerințele comune ale acestor misiuni, adică toate necesită dezbateri intense pentru susținerea suportului public și parlamentar, capacități îmbunătățite care să fie utilizabile, o mai bună sinergie cu partenerii, o mai bună cooperare între autoritățile civile și cele militare și mai ales mijloace corespunzătoare pentru misiunile stabilite. Ca o ultimă cerință majoră apare din misiunea de descurajare și apărare posibil de exercitat în alte zone unde este posibil și adecvat să preia conducerea numai în mod selectiv, să aibă un rol de sprijin sau să lucreze cu o rețea mai mare de instituții. În consecință, se impune